

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

1. Αντιστοιχίστε τα ζητήματα που θέτει η φιλοσοφία με τις εποχές

(σελίδα 29, οι αντιστοιχίσεις είναι σωστές)

<p>1. Μεταφυσικά ή οντολογικά ερωτήματα για την υφή και τη συγκρότηση της πραγματικότητας</p> <p>2. Πρακτική φιλοσοφία και ειδικότερα ηθική, πώς θα έπρεπε να ζει κανείς.</p> <p>3. Θεολογικά ζητήματα και ερωτήματα σχετικά με τη σχέση γνώσης και πίστης,</p> <p>4. Γνωσιολογία και τίθενται ερωτήματα για τη φύση του υποκειμένου που γνωρίζει τον κόσμο και για τις νοητικές του δυνάμεις.</p> <p>5. Έμφαση στη φιλοσοφία της ιστορίας και τονίζεται η σημασία της ιστορικής εξέλιξης της φιλοσοφικής σκέψης</p> <p>6. Φιλοσοφία της γλώσσας και λογική, κατανόηση της ανθρώπινης ύπαρξης.</p>	<p>A. Εποχή των προσωκρατικών φιλοσόφων (7ος και 6ος π.Χ. αιώνας)</p> <p>B. Εποχή των σοφιστών και του Σωκράτη (5ος π.Χ. αιώνας)</p> <p>Γ. Μεσαίωνας (11ος-15ος αιώνας)</p> <p>Δ. Νεότερη εποχή, από τον Ντεκάρτ μέχρι και τον Καντ (17ος-18ος αιώνας),</p> <p>Ε. Μετά τον Χέγκελ (19ος αιώνας)</p> <p>Στ. Τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα</p>
--	--

2. Με βάση όσα γνωρίζετε για τον Πλάτωνα και το κείμενο που σας δίνεται να παρουσιάσετε το δυϊσμό της πλατωνικής θεωρίας.

(για τη Β΄ ομάδα επιλέγουμε κάποιο κομμάτι από τα παρακάτω)

Η αντίστοιχη σύλληψη του Πλάτωνα είναι ότι, πέρα από τη συνεχώς μεταβαλλόμενη αισθητή πραγματικότητα, υπάρχουν κάποιες αυθύπαρκτες, αμετάβλητες και νοητές οντότητες, οι «Ιδέες». Τα αντικείμενα του αισθητού κόσμου οφείλουν την ύπαρξή τους και την όποια αλήθεια τους στη σχέση τους με τις Ιδέες. Αυτός είναι ο πυρήνας της πλατωνικής θεωρίας των Ιδεών. Στη θεωρία των Ιδεών στηρίζει ο Πλάτων τη συνολική ερμηνεία του της πραγματικότητας.

Ο Πλάτων δεν έχει καμία εμπιστοσύνη στα δεδομένα των αισθήσεων. Υποστηρίζει ότι ο αισθητός κόσμος είναι ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο σύμπαν, χωρίς σταθερότητα. Ο άνθρωπος χρησιμοποιεί τις αισθήσεις του για να συλλάβει την αισθητή πραγματικότητα, οι αισθήσεις όμως είναι εξ ορισμού υποκειμενικές και αποτελούν πηγή πλάνης. Πώς είναι δυνατό λοιπόν να αποκτήσει κανείς έγκυρη γνώση για οτιδήποτε βασισμένος στις αισθήσεις του; Αν υπάρχει κάποια βεβαιότητα, αυτή πρέπει να αναζητηθεί στη σκέψη και στη γλώσσα - στους «λόγους». Οι πλατωνικές Ιδέες είναι τα αντικείμενα της καθαρής σκέψης.

Όταν κάποιος μου λέει ότι η ωραιότητα ενός πράγματος οφείλεται στο ζωνρό του χρώμα ή στο σχήμα του ή σε κάτι παρόμοιο, αφήνω κατά μέρος τέτοιου είδους εξηγήσεις γιατί όλες με μπερδεύουν και κρατώ για τον εαυτό μου μόνο αυτή την απλή, άτεχνη και ίσως αφελή εξήγηση: τίποτα άλλο δεν κάνει αυτό το πράγμα ωραίο παρά μόνο η παρουσία ή η συμμετοχή της Ιδέας του ωραίου. Αυτή μου φαίνεται ότι είναι η ασφαλέστερη απάντηση που μπορώ να δώσω και στον εαυτό μου και στους άλλους. Και νομίζω ότι αν στηριχτώ σ' αυτήν δεν διακινδυνεύω ποτέ να πέσω, αλλά, όποτε τίθεται η ερώτηση, για μένα είναι αρκετή η απάντηση ότι τα ωραία είναι ωραία διά μέσου της Ιδέας του ωραίου.

Πλάτων, Φαίδων 100c-d

Άρα ο κόσμος μας είναι διχασμένος. Από τη μια μεριά, υπάρχει η ασαφής και χαοτική πραγματικότητα της καθημερινής μας εμπειρίας, με την οποία είναι εξοικειωμένοι όλοι οι άνθρωποι. Και από την άλλη, υπάρχει το σταθερό σύμπαν των αιώνιων Ιδεών, την ύπαρξη του οποίου ελάχιστοι υποψιάζονται. Ο ένας είναι ο κόσμος της αίσθησης και της ανθρώπινης γνώμης (της «δόξας»), και ο άλλος ο κόσμος της νόησης και της αλήθειας.

B. Κάλφα , *Η θεωρία των Ιδεών στον Πλάτωνα*, «APXAIOI EΛΛHNEΣ ΦIΛOΣOΦOI», (σελ. 119-123)
http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/filosofia/page_046.html

από το σχολικό βιβλίο χρειαζόμαστε

Ο Πλάτων ονομάζει τις καθαρές αυτές ουσίες ιδέες. Οι ιδέες είναι πράγματα υπαρκτά, ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο, αιώνια και αμετάβλητα, που μπορούμε να τα προσεγγίσουμε και να τα γνωρίσουμε μόνο με τον νου και όχι με τις αισθήσεις. Με αυτόν τον τρόπο ο Πλάτων οδηγείται σε έναν δυϊσμό. Θεωρεί ότι υπάρχουν δύο κόσμοι, ο αισθητός κόσμος της εμπειρίας μας και ο κόσμος των ιδεών, που είναι νοητός και υπεραισθητός. (σ. 36)

3. Να βρείτε το προσεχές γένος των παρακάτω εννοιών:

α) μωαμεθανισμός, βουδισμός, ινδουϊσμός

β) τραπέζι, καρέκλα, κομοδίνο

(σχολικό βιβλίο, σ. 53)

4. Να βρείτε τρεις έννοιες που ανήκουν στο πλάτος της έννοιας «ποτάμια της Ελλάδας».

(σχολικό βιβλίο, σ. 53)

5. Να βρείτε τρεις έννοιες που ανήκουν στο βάθος της έννοιας «ποτάμια της Ευρώπης» και την ειδοποιό διαφορά σε σχέση με την έννοια «ποτάμι».

(σχολικό βιβλίο, σ. 53)

6. Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω απόσπασμα και απαντήστε: α) σε ποιον φιλόσοφο ανήκει το απόσπασμα; β) σε ποια γνωστή φράση του ίδιου φιλοσόφου συμπεκνώνεται το νόημα του αποσπάσματος;

(από το σχολικό βιβλίο σελίδα 69, να σηηστεί η ταυτότητα του κειμένου)

Θα θέσω ότι ο ουρανός, ο αέρας, η γη, τα χρώματα, τα σχήματα, οι ήχοι και όλα τα εξωτερικά πράγματα δεν είναι τίποτα άλλο από ονειρικοί εμπαιγμοί διά των οποίων εκείνος στήνει παγίδες στην ευπιστία μου. Θα θεωρήσω τον εαυτό μου σαν να μην έχω χέρια, μάτια, σάρκα, αίμα ή αισθήσεις, αλλά να νομίζω εσφαλμένα ότι τα έχω αυτά. [...] Αν όμως με ξεγελά είναι αναμφίβολο ότι υπάρχω^ και ας με ξεγελά όσο θέλει, αφού δε θα με κάνει ποτέ να μην είμαι τίποτα όσο θα σκέφτομαι ότι είμαι κάτι.

Ρενέ Ντεκάρτ, Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας, μτφρ. Ευάγγελος Βανταράκης, εκδ. Εκκρεμές, Αθήνα 2003, σ. 68, 71, 77

7. Με βάση όσα γνωρίζετε για τον ορθολογισμό του Πλάτωνα και το κείμενο που σας δίνεται να παρουσιάσετε την πλατωνική αντίληψή για τη γνώση.

(σχολικό βιβλίο, σελ. 79)

ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Λοιπόν για πάντα η αλήθεια για τα όντα βρίσκεται μέσα στην ψυχή μας και, εφόσον η ψυχή είναι αθάνατη, δεν πρέπει να ευελπιστείς ότι και αυτό που τώρα τυχαίνει να μην το γνωρίζεις είναι δυνατόν να προσπαθήσεις να το αναζητήσεις και να το θυμηθείς;

Πλάτων, Μένων, 86a

από το σχολικό βιβλίο χρειαζόμαστε

Σύμφωνα με τους ορθολογιστές φιλοσόφους, η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τον ίδιο τον ορθό λόγο και τα βασικά της στοιχεία μπορούν να αναζητηθούν στον νου μας. Η γνώση αυτή μπορεί να αποκληθεί α-ριγοι ή προ-εμπειρική, αφού φαίνεται να είναι δυνατή πριν ή ανεξάρτητα από οποιαδήποτε εμπειρία.

Παρ' όλο που το πρόβλημα της προέλευσης της γνώσης και οι βασικές αντίθετες τοποθετήσεις δεν αναλύθηκαν εκτενώς πριν από τη νεότερη εποχή, στην αρχαιότητα σημαντικός εκπρόσωπος της ορθολογιστικής προσέγγισης μπορεί να θεωρηθεί ο Πλάτων. Για τον Πλάτωνα η ανθρώπινη γνώση βασίζεται κατ' αρχάς στην ανάμνηση των ιδεών που έχει αντικρίσει η αθάνατη ψυχή προτού ενσαρκωθεί στο σώμα. Με την κατάλληλη νοητική άσκηση και μέσα από τη μελέτη των μαθηματικών, η ψυχή μπορεί να γνωρίσει τη βαθύτερη πνευματική πραγματικότητα των ιδεών, οι οποίες υπάρχουν αιώνια, ενώ ο υλικός κόσμος αποτελεί ατελή αντανάκλασή τους. (σ. 79)

8. Με βάση όσα γνωρίζετε και το κείμενο που σας δίνεται να παρουσιάσετε το Κοινωνικό Συμβόλαιο όπως το αντιλαμβάνονταν ο Τόμας Χόμπς.

(σχολικό βιβλίο, σελ. 174)

Υπάρχει ένας και μοναδικός τρόπος συγκρότησης κοινής εξουσίας, ικανής να προστατεύει τους ανθρώπους από τις έξωθεν επιβολές και τις μεταξύ τους αδικπραγίες, και να τους παρέχει ασφάλεια, έτσι ώστε να ζουν ικανοποιημένοι, συντηρούμενοι από την εργασία τους και τους καρπούς της γης. Ο τρόπος είναι ο εξής: όλοι εκχωρούν ολόκληρη τη δύναμη και την ισχύ τους σ' έναν άνθρωπο ή σε μια συνέλευση ανθρώπων, στο πλαίσιο της οποίας είναι δυνατή, με βάση την αρχή της πλειοψηφίας, η αναγωγή όλων των βουλήσεων σε μία. Με άλλα λόγια, αναθέτουν σ' ένα άτομο ή σε μια συνέλευση ατόμων να τους εκπροσωπεί, έτσι ώστε ο καθένας να ορίζει και να αναγνωρίζει τον εαυτό του ως αυτεξούσιο εντολοδότη οποιασδήποτε ενέργειας επιτελεί ή προκαλεί ο εκπρόσωπος όλων για θέματα σχετικά με την κοινή ειρήνη και ασφάλεια, υποτάσσοντας ο καθένας τη βούλησή του στη βούληση του τελευταίου και την κρίση του στην κρίση του. Και τούτο είναι παραπάνω από απλή συγκατάθεση ή συμφωνία^ πρόκειται δηλαδή για πραγματική ενοποίηση όλων σ' ένα και το αυτό πρόσωπο, δημιουργημένη μέσω της σύμβασης κάθε ανθρώπου με κάθε άλλον άνθρωπο, και μάλιστα με τέτοιον τρόπο σαν να έλεγε κάθε άνθρωπος σε κάθε άλλον άνθρωπο: “εξουσιοδοτώ αυτό το άτομο ή συνέλευση ατόμων και απεμπολώ το δικαίωμά μου να αυτοκυβερνώμαι υπό τον όρο ότι θα απεμπολήσεις και εσύ το ίδιο δικαίωμά σου και θα εξουσιοδοτήσεις τις πράξεις του κατά τον ίδιο τρόπο”. Αφού γίνει αυτό, το πλήθος που ενοποιείται έτσι σε ένα πρόσωπο ονομάζεται πολιτική κοινότητα και στα λατινικά civitas.

Τόμας Χόμπς, Λεβιάθαν, σχολικό βιβλίο σ. 178

από το σχολικό βιβλίο χρειαζόμαστε

Κατά τον Άγγλο φιλόσοφο Τόμας Χόμπς, ο μόνος τρόπος να προστατευτούμε από την ανεξέλεγκτη επιδίωξη της ικανοποίησης εγωιστικών συμφερόντων σε βάρος των άλλων -επιδίωξη που χαρακτηρίζει όλους τους ανθρώπους- είναι να εκχωρήσουμε την εξουσία της διακυβέρνησης σε μια κεντρική αρχή η οποία θα επιβάλλει την τάξη και θα ρυθμίζει τις σχέσεις μας έτσι, ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις και να ικανοποιούνται οι βασικές μας ανάγκες. (σ. 174)

9. Με βάση όσα γνωρίζετε και τα κείμενα που σας δίνονται να παρουσιάσετε την αντίληψη ότι η τέχνη είναι μίμηση ή αναπαράσταση της φύσης και της ζωής.

(σχολικό βιβλίο σ. 193-194)

κείμενο Α

“Η μίμηση είναι σύμφυτη στους ανθρώπους ήδη από την παιδική ηλικία, και κατά τούτο υπερέχουν των άλλων ζώων. Διότι ο άνθρωπος είναι μιμητικότερο ον και αποκτά τις πρώτες μαθήσεις μέσω μίμησης. Σύμφυτο είναι και το ότι όλοι χαιρόμαστε για τα μιμήματα”.

Αριστοτέλης, Περί Ποιητικής, 1448b5-6

Κείμενο Β

Τρία είδη κρεβατιού υπάρχουν: το ένα είναι το ιδεατό κρεβάτι, αυτό που έκανε ο θεός, το άλλο είναι αυτό που κάνει ο ξυλουργός και το τρίτο αυτό που κάνει ο ζωγράφος. Οι επιστάτες αυτοί στα τρία είδη κρεβατιού μπορούν να χαρακτηριστούν ως εξής: ο θεός είναι ο επινοητής της ιδέας του κρεβατιού, ο ξυλουργός είναι ο δημιουργός του πραγματικού κρεβατιού και ο ζωγράφος ο μιμητής του.

Πλάτων, Πολιτεία, Ι, 597 b κ.εξ.

από το σχολικό βιβλίο χρειαζόμαστε

Μία από τις πρώτες αναλύσεις σχετικά με την καλλιτεχνική δραστηριότητα, από την εποχή του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, επισημαίνει ότι η τέχνη είναι αναπαράσταση ή “μίμηση” καταστάσεων του φυσικού κόσμου και της

ανθρώπινης ζωής. Ένα άγαλμα, ένας ζωγραφικός πίνακας, ένα ποίημα, ακόμη και μια μουσική σύνθεση επιχειρούν να αποδώσουν μορφές, χρώματα, ήχους και καταστάσεις από τη ζωή που τραβούν την προσοχή μας. Όσο πιο πιστή είναι η αναπαράσταση, τόσο πιο ωραίο είναι το έργο τέχνης· και είναι ωραίο, επειδή κατορθώνει να συλλάβει την αρμονία της μορφής του αντικειμένου που απεικονίζει, της πράξης ή της κατάστασης που περιγράφει. Βέβαια, η ικανότητα του καλλιτέχνη να “μιμείται” την πραγματικότητα προκαλεί ανησυχία σε κάποιους φιλοσόφους, όπως στον Πλάτωνα, οι οποίοι πιστεύουν ότι η μίμηση αυτή, με την έμφαση που δίνει στην επιφανειακή εικόνα των πραγμάτων, μπορεί να εξαπατήσει τους ανθρώπους ή να προβάλλει ως αισθητικά πρότυπα ήρωες με πάθη και ηθικές αδυναμίες (όπως, π.χ., στα έπη και σε ορισμένες τραγωδίες).

(σχολικό βιβλίο σ. 193-194)